

UTSIRA KOMMUNE

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 16/00253-1
Saksbehandler Bjørn Arthur Aadnesen

Saksgang
Formannskap og kommunestyre

Møtedato
13.06.2016

FORMANNSKAPSSAK 34/16
KOMMUNESTYRESAK 29/16

KOMMUNEREFORMEN 2016

Rådmannens forslag til vedtak/innstilling:

1. Utsira kommune vedtar, etter en grundig totalvurdering av forholdene rundt kommunereformen, å fortsette som egen kommune.
2. Ved overføring av nye arbeidsoppgaver fra stat til kommune vil det kunne være aktuelt å inngå forpliktende samarbeidsavtaler med nabokommunene.
3. Utsira kommunestyre vil gi sin fulle støtte til brev sendt Kommunal- og forvaltningskomiteen fra ordfører i Kvitsøy kommune 20.05.2016, som påpeker skjevhetene i det nye inntektssystemet overfor øykommunene, hvor Kvitsøy, Træna og Utsira, kommer ut som tapere som «ufrivillig små».

FORMANNSKAPETS BEHANDLING AV SAKEN:

VEDTAK:

Utsira formannskap tiltrer rådmannens forslag til vedtak i saken.

KOMMUNESTYRETS BEHANDLING AV SAKEN:

VEDTAK:

Utsira kommunestyre tiltrer formannskapets vedtak av saken.

Grunnlagsdokumenter og vedlegg – Lovverk/Retningslinjer/Kommunale planer:

1. k-sak 06/15 «**Kommunereformen på Haugalandet – INNHOLD OG PROSESS**
2. [Rapport 1/2015 fra Norsk Bygdeforskning «Kommunereformen og øykommuner uten landfast forbindelse»](#) (Prosjektet ble gjennomført i perioden

Humor - Raushet - Driftighet

- 14.11.14 – 17.02.15) med økonomisk støtte fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og de 10 øykommunene.
3. Program SWOT- analyse, KS konsulent (12.11.2015)
 4. Oppsummering av SWOT-analysen, Utsira kommune (12.11.2015)
 5. Resultat fra rådgivende folkeavstemming om Kommunereformen på Utsira (04.04.2016)
 6. Brev fra Fylkesmannen i Rogaland ved ordfører og rådmann il kommunene (15.04.2016).
 7. Momentliste fra Fylkesmannen i forberedelsene fram til endelig vedtak om ny kommunestruktur (15.04.2016)
 8. [Rapport 2/2016 fra Norsk Bygdeforskning, Øykommune etter kommunereformen. «Ufrivillige småkommuner», men robust?](#)
 9. Brev fra ordfører på Kvitsøy til Stortingets kommunal- og forvaltningskomite (20.05.2016)
 10. KS prognose over nytt inntektssystem – Utsira kommune (13.05.2016)

Bakgrunn for saken:

Regjeringa presenterte i mai 2014 kommuneproposisjonen. Denne beskriver en helhetlig plan for en kommunereformprosess i denne stortingsperioden. Flertallet i kommunal og forvaltningskomiteen har stilt seg positive til at alle landets kommuner blir invitert til å «delta i prosesser med sikte på å vurdere og avklare om det er aktuelt å slå seg sammen med nabokommuner». Komiteen har også understreka at det er et «utredningsansvar for alle kommuner». Regjeringen har lagt opp til en bred og grundig prosess rundt kommunereformen, både i Stortinget og i kommunene. Fylkesmannen har hatt ansvar for å lede og å sette i gang de lokale og regionale prosessene. KS har bistått i prosessene.

I innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om kommuneproposisjonen 2015; innstilling 300 S (2013 – 2014) sies det:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, merker seg at regjeringen mener det ikke er naturlig å stille et absolutt krav til innbyggertall i kommunene. Samtidig er flertallet opptatt av at det skal være reell frivillighet for de kommunene som deltar i sammenslåingsprosesser. Dersom kommuner etter en helhetlig vurdering og etter å ha innhentet synspunkter fra sine innbyggere konkluderer med at sammenslåing ikke er aktuelt på det nåværende tidspunkt, er dette en konklusjon flertallet mener må respekteres. Unntak fra dette frivillighetsprinsippet vil likevel kunne være aktuelt i helt spesielle situasjoner der enkeltkommuner ikke må kunne stanse endringer som er hensiktsmessige ut fra regionale hensyn. Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at ett eksempel på et slikt unntak kan være en situasjon der tre kommuner i en region støtter en sammenslåing, mens den fjerde kommunen sier nei.»

Kommunestyret har frist fram til 1.juli 2016 å fatte vedtak om framtidig kommunestruktur.

Saksopplysninger:

Humor - Raushet - Driftighet

Utsira kommune vedtok i møte 6.mars 2015, K-sak 06/15 «Kommunereformen på Haugalandet – Innhold og prosess» følgende:

1. Utsira kommune skal ha en åpen og demokratisk prosess i det videre arbeidet med kommunereformen. Utsira kommune skal ta en avgjørelse på et solid grunnlag som bygger på kriteriene til ekspertutvalget, og rapport om «Øy-kommuner uten fastlandsforbindelse» fra Norsk Bygdeforskning, der lokale og regionale behov skal være avgjørende. Med dette som utgangspunkt velger Utsira kommune å utestå fra å delta i videre utredning av Alternativ 1 Storkommune for kommunene i hele eller ytre Haugalandet. Utsira kommune deltok på forprosjektet i regi av Haugaland Vekst AS, men valgte å koble seg av videre utredning.
2. Følgende alternativ kan utredes. Alternativene kan justeres av kommunestyret.
 - a. Alternativ 0. Videreføring av dagens kommunegrenser
 - b. Andre alternativer: Utsira er åpen for å vurdere eventuelle mindre omfattende alternativer som fremkommer i sonderinger med nabokommuner. Disse må i så fall være avklart innen juni 2015.
3. Kommunestyret skal ha sak om kommunestruktur til realitetsbehandling i juni 2016.
4. Frem til vedtak juni 2016 skal prosessen være organisert som følger:
 - a. Kommunestyret (prosjekteier) skal ha løpende orientering i hvert møte frem til Kommunestyrehandling juni 2016.
 - b. Formannskapet er styringsgruppe. Kommunereform med framdrift og aktiviteter skal være drøftingssak i hvert møte.
 - c. Ordfører er prosjektansvarlig. Ordfører bør initiere aktiviteter for å skape medvirkning og eierskap til prosessene. Ordfører skal sikre tverrpolitisk deltakelse og se til at prosessen blir gjennomført i samsvar med vedtak og mål.
 - d. Rådmannen er prosjektleder. Rådmannen har [\(jfr. kommunelov §23\)](#) ansvar for at sak om kommunereform blir forsvarlig utredet innen mai 2016. Rådmannen må også se til at aktiviteter blir gjennomført for å ha tilstrekkelig grunnlag for å treffe avgjørelse på et solid grunnlag.
5. Innen sommeren 2015 prioriteres følgende oppgaver:
 - a. Endelig og omforent avklaring for hvilke oppgaver som skal utredes frem mot våren 2016.
 - b. Utarbeidelse av en konkret fremdriftsplan for utredningene.
 - c. Igangsetting av bred medvirkning fra ansatte, kommuneadministrasjonen, innbyggere, organisasjonsliv og næringsliv.
6. Rådmannen sin innstilling legges ut på høring senest 1.mars 2016. Rådmannen sin innstilling skal fremmes i mai 2016, og skal bygge på

utredning og innbyggerhøring. *

7. Den budsjettmessige håndteringen ivaretas av styringsgruppen (formannskapet), innenfor rammen på kr 100 000 som man mottar av Fylkesmannen i forbindelse med kommunereformen. * *Vedrørende punkt 6 fant styringsgruppen det ikke hensiktsmessig å gjennomføre høring siden det er gjennomført spørreundersøkelse, folkemøte og folkeavstemming.*

Rådmannens fullstendige utredning av saken. (Se vedlegg 1)

I tillegg til kommunestyrets vedtak 6.mars 2015 har formannskapet (styringsgruppen) vedtatt å gjennomføre:

- SWOT-analyse i regi av KS konsulent (Se vedlegg 3+4)
- Rådgivende folkeavstemming (Se vedlegg 5)

Når kommunene har fattet sine vedtak i forbindelse med reformen vil Fylkesmannen skrive sin tilrådning om framtidig kommunestruktur i Rogaland ut fra en helhetlig vurdering. Fylkesmannen kan ikke i utgangspunktet kreve at kommunene bruker en felles mal for saksbehandlingen, men har - til hjelp for de som ser nytten av det - utarbeidet en momentliste. Denne tar utgangspunkt i hva flertallet på Stortinget og regjeringen har satt som mål og kriterier for kommunereformen (Se vedlegg 6+7). Disse forholdene er grundig redegjort for i rådmannens saksutredning til kommunestyret i K-sak 06/15 «Kommunereformen på Haugalandet – Innhold og prosess» (Se vedlegg 1).

Rådmannen ser imidlertid Fylkesmannens behov for forenkling av deres egen saksbehandling og vil anvende denne som mal for resten av saksutredningen. Momentlisten legges inn under rådmannens vurdering og besvares her.

Fylkesmannens momentliste i forberedelsene fram til endelig vedtak om ny kommunestruktur / Rådmannens kommentarer og vurdering:

- **Kommunefakta og prosess i kommunereformen**

Grunndata

- Navn på kommune: [Utsira kommune](#)
- Innbyggertall – arealfakta: [200 – 6,32 km²](#)
- Bosettingsmønster i kommunen: [Spredtbygd](#)

- Avstander – kommunikasjon: Rutebåten Utsira AS representerer det eneste alternativ for transport mellom Utsira og Haugesund. Overfartstiden er ca. 70 min.
- Folketallsutvikling – kort omtale: Utsira har pr. 01.01.16 - 206 innbyggere og er dermed Norges minste kommune i folketall. I et 10 års perspektiv har utviklingen vært stabilt nedadgående fra 213 i 2007 til 200 i 2016.
- Oversikt over en del nøkkeltall: Se side 64,65 og 66 i Rapporten fra Norsk Bygdeforskning ([Vedlegg 2](#))

- **Prosess**

- Vedtak 2015 om oppstart av arbeidet om kommunereformen: Målsetting – egen prosess: Har arbeidet og resultatet blitt som forventet? [Vedtak, plan og prosess er utfyllende beskrevet i Vedlegg 1.](#)
 - Organisering av arbeidet, framdrift, ressurser til arbeidet, kommunikasjon/informasjon, involvering osv. ([Se vedlegg 1](#))

Hva alternativ har vært diskutert? Nabopratt. Utsira kommunestyre vedtok 6.mars 2015 å utrede to alternativ for framtidig kommunestruktur:

- A. Videreføring av dagens kommunestruktur.
- B. Utsira kommune er åpen for å vurdere mindre omfattende alternativer som framkommer i sonderinger med nabokommuner. Disse må å så fall være avklart innen juni 2015.

For Utsira kommune sitt vedkommende har det vært nærliggende å gjennomføre nabosamtaler med Haugesund og Karmøy kommune. Disse ble gjennomført i juni og august 2015. Det var Utsira kommune som tok initiativ til denne nabopraten, uten at en kom fram til noen intensjonsavtale med noen av naboene. I disse møtene var det viktig å få understreket politisk vårt ståsted og åpne opp for videreføring av det gode samarbeidet vi har med Haugesund og Karmøy også etter kommunereformen.

Ny nabopratt ble gjennomført 11.mars 2016 med Karmøy kommune med ordfører, varaordfører, og gruppeleder for Senterpartiet. Begge kommunene var på tilbudssiden med hensyn til forpliktende samarbeid på fagområder, hvor Utsira kommune mangler kompetanse/kapasitet.

I en tilsvarende nabopratt 10.mai 2016, hvor ordføreren i Haugesund inviterte Utsira formannskap til uforpliktende samarbeidsmøte i Haugesund, konkluderte en med det samme som med Karmøy kommune.

Resultat av prosess

- Folkeavstemninger: Resultat fra folkemøte, innbyggerundersøkelser osv.

Kommunestyret har siden vedtaket i saken «Kommunereformen på Haugalandet – Innhold og prosess» ([Vedlegg 1](#)) også bestemt at det skal gjennomføres en rådgivende folkeavstemning om kommunereformen. Avstemningen ble avholdt 4.april 2016. Resultatet ble 85,5 % som ville at

Utsira skulle fortsette som egen kommune. 13,5 % ville at Utsira skulle slå seg sammen med en av nabokommunene.

Frammøteprosent: 65 %. (Vedlegg 5)

I tillegg til folkeavstemming har også kommunen involvert innbyggernes mening gjennom spørreundersøkelse, som en del av rapporten fra Norsk Bygdeforskning (s.71, og 72, samt 165-168). Resultatene her viser at Utsira av de 10 øykommunene kommer ut med størst svarprosent på 72, noe som vitner om et sterkt folkelig engasjement i saken.

Spørreundersøkelsene indikerte at 65 % av de spurte svarte at de viste stor fornøydhet med de kommunale tjenestene. Utsira kommune var den kommunen som scoret høyest på dette kriteriet i øykommuner rapporten.

Videre ønsket 71,7 % å være organisert som i dag. 21,7 % ønsket sammenslåing, og 6,7 % svarte vet ikke/ingen mening.

Ved å kombinere de to ulike metodene – spørreundersøkelse og folkeavstemming - oppnår en komplementære resultater som utjevner stryker og svakheter med dem begge. Resultatene blir på denne måten mer representative for folkemeningen på Utsira.

I forbindelse med at rapporten fra Norsk Bygdeforskning ble framlagt for Stortingets kommunal- og forvaltningskomite på Utsira 13.mars 2015 ble det også avholdt folkemøte samme dagen.

- Intensjonsavtaler: Hvor mange intensjonsavtaler har det vært arbeidet med – hvor mange er det vedtatt å gå videre med?

Kommunestyret har på nåværende tidspunkt ikke valgt å inngå noen intensjonsavtaler med nabokommunene. Dette vil og er alltid en løpende vurdering som påløper ved overføring av oppgaver fra stat til kommune.

- **Vurdering av kommunen sin rolle som tjenesteyter.**
 - Vurder egen kommune i lys av framtiden sine utfordringer. Gjør det samme med alternativ (a) kommunen har til en ny kommune (jf. Intensjonsavtaler). Særlig viktig med mest fokus på basistjenester som helse, omsorg, skole og barnehage.

Regjeringen sine kriterium

Samfunnsmessige hensyn	Kriterium
Kvalitet i tjenestene	Tilstrekkelig kapasitet
Effektiv bruk av samfunnets ressurser	Relevant kompetanse
Likeverd	Effektiv tjenesteproduksjon
	Økonomisk soliditet
	Valgfrihet

Utsira kommune er for tiden godt rustet og med en robust tjenesteproduksjon innenfor oppvekst- og helse- og omsorgssektoren. Dette er resultatet av en felles, bevisst politisk prioritering på Utsira. Dette vil også, mest sannsynlig, bli de viktigste politiske prioriteringene i framtiden – både nær og fjern. Det er heller ikke noe som

tyder på at kommunen i framtiden ikke vil kunne være like god på disse tjenestene, dersom det nye inntektssystemet for kommunene ivaretar det å være «ufrivillig små» gjennom Distriktsindeksen, som igjen er avgjørende for graderingen av småkommunetilskuddet (Sør-Norgetilskuddet).

Som ved alle type endringer i en organisasjon vil det være fordeler og ulemper, slik er det også med kommunereformen. Derfor vedtok kommunestyret at det skulle gjennomføres en SWOT-analyse. SWOT analysen er et strategisk planleggingsverktøy som kan brukes for å vurdere styrker, svakheter, muligheter og trusler i kommunen som organisasjon. I regi av KS Konsulent gjennomførte Utsira kommune en slik analyse 12.november 2015 (Vedlegg 3 + 4). Oppsummeringen/resultatene av analysen tar ikke bare for seg en vurdering av kommunen sin rolle som tjenesteyter men legger også til grunn regjeringen sine 10 kriterier for en god kommunestruktur, som i fylkesmannen sin momentliste i punkt 2, 3, 4, 5 og 6.

- Vurder framtidige behov for interkommunalt samarbeid i et demokratisk perspektiv som egen kommune.

20.mars la kommunal- og moderniseringsdepartementet fram St.meld.14 (2014-2015) Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-2014-2015/id2401505/>

Meldingen får begrenset om ingen innvirkning på nye oppgaver overført fra staten til Utsira kommune. Disse oppgavene framgår av Kommunal- og moderniseringsdepartementet sin melding til Stortinget (Meld. ST. 14 (2014-2015)). For små kommuner som Utsira er det kun snakk om en oppgave som er en regelstyrt forvaltningsoppgave som har lite rom for politiske vurderinger:

- Vigsels- og notarialmyndighet (som ikke betinger større kommuner)

Når det gjelder framtidig behov for interkommunalt samarbeid foreligger det ikke noen klare behov. De samarbeidsavtalene vi har til Haugesund og Karmøy kommune fungerer godt. Kommunestyret og administrasjonen er godt fornøyd med måten vertskommunen gjennomfører rapportering til Utsira.

Men for å oppfylle intensjonen om å styrke kommunen som arena for lokalt folkestyre for «ufrivillige småkommuner» er det viktig at disse kommunene blir hørt i prosessen med å revidere kommunelovens lovhjemmel om interkommunalt samarbeid. Det er også i denne prosessen viktig at det pålagte interkommunale samarbeidet innrettes på en måte som sikrer folkestyre over disse samarbeidene også fra de «ufrivillige småkommunenes» side. (s.vii, Norsk Bygdeforskning, Rapport nr 2/2016). (Vedlegg 8).

Utsira kommune sine samarbeidsavtaler bidrar i høy grad til økt kompetanse, tilstrekkelig kapasitet og effektiv tjenesteproduksjon. Imidlertid lurer et scenario i bakgrunnen, hvor det gode og interkommunale samarbeidet kan bli satt på prøve. Det kan skje dersom det ikke blir lagt til grunn faste prinsipper/regler for prising av

tjenestene som inngår i samarbeidene interkommunalt. Her kan «ufrivillige småkommuner» bli satt på harde økonomiske prøver, dersom regjeringen ikke legger til grunn klare og enkle prinsipper for hvordan samarbeidene skal prises.

- **Vurdering av kommunen sin rolle for å ivareta rettssikkerheten til innbyggerne**
 - Vurder egen kommune i lys av framtidens utfordringer. Gjør det samme med alternativ (a) kommunen har til en ny kommune (jf. Intensjonsavtaler).

Regjering sine kriterium

Samfunnsmessige hensyn	Kriterium
Rettsikkerhet	Tilstrekkelig kapasitet Relevant kompetanse Tilstrekkelig distanse

Dersom ikke Utsira klarer å ivareta rettsikkerheten til innbyggerne mener vi det ikke er mange andre steder som klarer det. Mangler vi kompetanse etterspør vi den. Utsira er oversiktlig og dersom det blir begått urett blir det i de fleste tilfellene fanget opp. Politikerne er gode lyttere og ombudsmenn for sine innbyggere. Saker blir tatt tak i dersom rettsikkerheten er truet.

Vi har i de senere år fått tilstrekkelig distanse til vanskelige fagområder som NAV, Barnevern og PPT gjennom vertskommunesamarbeid med Haugesund kommune. Dersom det blir for nært er KS sentralt også en god samarbeidspartner å ha.

I enhver liten kommune skjer det at inhabilitetsspørsmålet blir reist i politiske utvalg. Dette vil til tider representere en stor utfordring. Imidlertid blir dette løst på en grei måte uten at det lammer kommunens tjenesteproduksjon. Både politikere og administrasjonen er veldig bevisst disse forholdene i et lite samfunn og opptrer ryddig i forhold til det.

- **Vurdering av kommunen sin rolle som samfunnsutvikler**
 - Vurder egen kommune i lys av framtidens utfordringer. Gjør det samme med alternativet (a) kommunen har til en ny kommune

Regjeringen sine kriterium

Samfunnsmessige hensyn	Kriterium
Helhet i forvaltningen av areal- og transportinteresser tilpasset klima- og miljøhensyn Tilrettelegging for positiv utvikling av lokalsamfunnet og storsamfunnet	Funksjonelle samfunnsutviklingsområder Relevant kompetanse Effektiv tjenesteproduksjon

Evnen til å drive næringsarbeid vil i teorien bli styrket med en større kommune, men om det er slik i praksis er vi sterkt i tvil om. Rollen som samfunnsutvikler vil bli svekket dersom Utsira kommune går inn i en av nabokommunene. Utsira kommune er «motoren» på øya og vi tviler sterkt på om Haugesund eller Kopervik vil fungere på samme måte.

I og med at Utsira ligger der den er vil den aldri bli en særlig stor del av et felles arbeidsmarked på Haugalandet. Skal det bo folk på Utsira må det være arbeidsplasser her ute, og kommunen vil måtte være hjørnesteinsbedriften på øya. Vi har god oversikt på arealinteressene i kommunen. I og med at Utsira ligger der den er, er det liten hensikt å drive med interkommunal areal og transportplanlegging for kommunen. Dette klarer vi best selv. Vi har en effektiv og oversiktlig tjenesteproduksjon. Noen ganger er det en stor fordel å være små og ha smådriftsfordeler. På de fleste tjenestene vi driver har vi relevant kompetanse, men vi er også eksperter til å drive sporten «bratte læringskurver», men det går som regel bra når du har oversikt over innbyggerne og samfunnet du arbeider i.

Utsira kommune vil ikke bli noen industrikommune i framtiden. Det ville frata øya sitt særpreg og gjøre Utsira til et middelmådig uinteressant øysamfunn.

Næringsetableringer, tilrettelegging av næringsarealer, større bygningsvirksomhet representerer store utfordringer på Utsira. Ca. 30 % større kostnader må slike prosjekter påregne seg enn om en hadde realisert tilsvarende prosjekter på fastlandet. Dette er reelle hindringer for etablering av næringsvirksomhet på øya. Dersom regjeringen vil gi «de ufrivillige øykommunene» et virkelig løft i forhold til å skape arbeidsplasser ute i distrikts-Norge hadde utfasing av statlige virksomheter fra Oslo vært en uvurderlig drahjelp i samfunnsutviklingen. Her tenker en på stedsuavhengige arbeidsplasser som ikke er avhengig av fastlandsforbindelse.

Vi kan vanskelig se for oss at en ny kommune vil kunne drive med prioritert næringsutvikling på Utsira.

Når det er slik at reformen erkjenner at det er tilfeller hvor geografien ikke lar seg krampe, at vi er «ufrivillig små», er det viktig at kommunens økonomiske rammebetingelser blir gjort tilstrekkelig romslig til at en har handlingsrom til å bruke høy lønn og andre goder for å tiltrekke seg nødvendig kompetanse.

- **Vurdering av kommunen som demokratisk arena**
 - Vurder egen kommune i lys av framtidens utfordringer. Gjør det samme med alternativet (a) kommunen har en ny kommune (jf. Intensjonsavtaler).
 - Vurder framtidig behov for interkommunalt samarbeid i et demokratisk perspektiv som egen kommune.

Regjeringen sine kriterium

Samfunnsmessige hensyn	Kriterium
Viktige oppgaver og rammestyring	Høy politisk deltakelse

Lokal politisk styring Levende lokalt folkestyre Aktiv lokal politisk arena	Lokal politisk styring Lokal identitet

Lokaldemokratiet vil svekkes ved en kommunesammenslåing. En sammenslåing vil fort være starten på en nedlegging av samfunnet Utsira. Politisk engasjement vil forvitte over tid da det vil være vanskelig å få inn representanter i nytt kommunestyre, en vil forsvinne inn i en større kommune og vil ha veldig lite å si som en liten bygd i en større kommune. Det har skjedd på mange steder tidligere. Det første det går ut over er periferien i en større kommune.

Vi har i dag svært høy politisk deltakelse. Mellom 85 % og 90 % stemmer i forbindelse med kommunevalgene. De valgte representantene har stor lokal iver og identitet og den politiske styringen er god.

Det går an å få gode interkommunale løsninger uten at en slipper den politiske styringa på det. De samarbeidene vi har går ikke på bekostning av lokal styring, snarere tvert imot synes vi at vi har god innflytelse og god lokal medvirkning og styring på samarbeidsløsningene. Vi sikrer også tilstrekkelig distanse mellom saksbehandler og klient med et slikt samarbeid.

Vi kan hele tida velge å gå ut av det og gå inn i andre samarbeid når og hvis vi ønsker det. Vi stiller krav for å få tjenestene utført. Det kan også legges til at hvis vi skulle hatt de tjenestene utregnet pr hode hos oss så ville vi fått så liten stilling at det ville være vanskelig å få den besatt. Vi sikres på denne måten full kompetanse på fagområdet.

Det er kanskje bedre å spørre hvor stor politisk representasjon eller hvor mange mandat Utsira vil få i en ny storkommune.

Viljen til politisk engasjement på Utsira er og har gjennom tidene, siden Utsira ble egen kommune i 1924, vært tidvis stor. Det kan spekuleres i om av samme grunner da som nå, og framover: En var ikke fornøyd med at Torvastad kommune styrte samfunnsutviklingen på Utsira!

Ved kommunevalget i 2015 gikk begge valglistene - Felleslisten og Bygdelisten – til valg på å kjempe for at Utsira kommune skulle bestå som egen kommune også etter kommunereformprosessen.

- **Vurdering av økonomisk status og utvikling**
 - Vurder økonomisk status i kommunen og utvikling i lys av framtidens utfordringer. Gjør det samme med alternativet (a) kommunen har til en ny kommune (jf. Intensjonsavtaler)
 - Er kommunen din bærekraftig og økonomisk godt rustet for fremtiden?

Dersom sentrale myndigheter mener at det fortsatt skal bo folk på steder som Utsira, må noen drive tjenesteproduksjon og samfunnsutvikling der folk bor. Vi mener oss rustet for framtida dersom statlige myndigheter opprettholder den satsing som har vært gjennom rammetilskudd og småkommunetilskuddet (Sør-Norge tilskuddet).

Når det gjelder småkommunetilskuddet er dette med det nye inntektssystemet blitt knyttet opp til DISTRIKTSINDEKSEN. Denne har en innebygget svakhet som ikke fanger opp de særskilte utfordringene som manglende fastlandsforbindelse representerer. (Norsk Bygdeforskning: Øykommune etter kommunereformen. «Ufrivillig småkommune», men robust? Rapport 2/16).

Spørsmålet blir da hvordan man kan hindre at Distriktsindeksen fører til at for eksempel øykommuner som Kvitsøy, Træra og Utsira blir tapere når det gjelder småkommunetilskuddet i det nye inntektssystemet?

Svaret rapporten gir på dette er at det bør innføres et tak for hvor høyt en kommune kan score på Distriktsindeksen. På denne måten unngår man at sårbare øykommunesamfunn straffes for å være ufrivillig små! Dermed oppnår man at alle øykommuner uten fastlandsforbindelse kvalifiserer til fullt småkommunetilskudd.

(s.vii, Norsk Bygdeforskning, Rapport nr 2/2016). (Vedlegg 8)

Når det gjelder Utsira kommune slår det nye inntektssystemet ut på den måten at vi taper ca. kr. 400 000 i rammeoverføringer fra staten (sammenliknet med 2015).

Dersom vil velger å slå oss sammen med Haugesund eller Karmøy kommune blir det stilt til rådighet økonomiske virkemidlene i reformperioden, dvs. sammenslåinger der det er fattet nasjonale vedtak innen 01.01.2018.

Engangskostnader: Kommuner som slår seg sammen får dekket engangskostnader etter en standardisert modell. Beløpet blir utbetalt når nasjonale vedtak om sammenslåing er gjort.

Modell for dekning av engangskostnader i reformperioden (kroner). TABELL 1

Antall kommuner og innbyggere i sammenslåingen	0-19 999 innbyggere	20- 49 999 innbyggere	50- 99 999 innbyggere	Over 100 000 innbyggere
2 kommuner	20 000 000	25 000 000	30 000 000	35 000 000
3 kommuner	30 000 000	35 000 000	40 000 000	45 000 000
4 kommuner	40 000 000	45 000 000	50 000 000	55 000 000
5 eller flere kommuner	50 000 000	55 000 000	60 000 000	65 000 000

Reformstøtte: Det blir gitt reformstøtte til sammenslåtte kommuner med vedtak i reformperioden. Minste beløp er på 5. mill. kroner pr. sammenslåing. Støtten er differensiert etter innbyggerantall. Utbetalinga blir gjort uten ytterligere søknad fra kommunene, og utbetales på tidspunktet for sammenslåing.

Modell for reformstøtte i reformperioden (kroner). TABELL 2.

Antall innbyggere i sammenslåingen	Reformstøtte
0-14 999 innbyggere	5 mill.
15 000- 29 999 innbyggere	20 mill.
30 000- 49 999 innbyggere	25 mill.
Over 50 000 innbyggere	30 mill.

Inndelingstilskuddet: Dagens ordning med inndelingstilskudd blir videreført. Med dagens inndelingstilskudd får den nye sammenslåtte kommunen beholde tilskudd som om den fremdeles var to (eller flere) kommuner. Dette gjelder fullt ut i 15 år etter sammenslåingen, og inndelingstilskuddet blir trappa ned over 5 år etter det. Etter reformperioden vil ordningen bli strammet inn. Omfang og innretning på ordningen, under perioden for inndelingstilskuddet, vil bli vurdert (Se vedlegg 1).

Ved sammenslåing i 1 ny stor kommune (Haugesund eller Karmøy) vil den nye kommunen kunne få 25 mil. NOK i dekning av engangskostnader og 25 mil. NOK i reformstøtte, altså til sammen 50 mil. NOK. Ved at flere enn 1 kommune slår seg sammen vil dekningen av engangskostnader bli redusert. (Tab. 1)

Dessuten er den nye kommunen lovet rammetilskudd tilsvarende smådriftsulempene med å drive Utsira i 2014: Det vil si 17,6 mil. NOK i årlig tilskudd i 15 + 5 år, som reelt er verdien av 17 års tilskudd (nærmere 30 mil. NOK). Summen er den samme om flere kommuner slår seg sammen.

Det vil også være et tilgjengelig sparepotensial i den nye kommunen som et nytt kommunestyre vil kunne utnytte i f.eks. dimensjonering på stillingsressurser, eventuell omstrukturering innenfor skole, barnehage, sykehjem, tekniske driftsoppgaver osv. Man skal ikke i denne sammenheng mistenkeliggjøre et nytt kommunestyret, men bare påpeke forhold som kan bli aktuelle i en slik sammenheng.

Det er fremdeles en rekke uavklarte forhold rundt kommunereformen. Men to forhold kan sies å være avklart: Kommuner som sier nei til sammenslåing vil gå glipp av betydelige overføringer fra staten. Det andre er det nye inntektssystemet som, slik det til nå foreligger, vil føre til at Utsira kommune taper ca. 400 000 NOK. Ved å sette Distriktsindeksen med et tak på 35 ville alle øykommunen fått utbetalt fullt småkommunetilskudd (Sør-Norgetilskudd). (Frisvoll, Rapport nr. 2/2016, s. 23). (Vedlegg 8).

Det synes ganske meningsløst at Utsira kommune, på Distriktsindeksen, straffes for å ha en relativt høy andel yrkesaktive og en tilsvarende høy andel gjennomsnittlig inntekt blant arbeidstakerne, med 200 innbyggere, skal bli gitt en Distriktsindeks på 42, som igjen utløser kun 70 % småkommunetilskudd (Sør-Norgetilskudd)!

- Vurdere egen kommune sin handlefrihet – framtidige investeringsbehov, osv. ...

Ut fra de signalene som er gitt fra Stortinget vil det være grunnlag for at Utsira også i årene framover kan bestå som egen kommune. Vi vil imidlertid, en sjelden gang iblant, være avhengig av økonomisk drahjelp fra staten når det gjelder tunge økonomiske investeringer som VA, kaier, nye veier, o.l.

Vi er som tidligere nevnt også avhengige av godt interkommunalt samarbeid. Hva disse prises til etter reformen er et stort usikkerhetsmoment.

Det framtidige investeringsbehovet på Utsira er ikke så stort i forhold til mange andre kommuner. Vi har gode bygningsmessige fasiliteter for barn, unge og eldre. Dette er bygd opp ved at vi legger stein på stein. Vi har utfordringer på infrastruktur som vann, kloakk og kaier, men utfordringene vil ikke bli noe mindre dersom vi må være med å kjempe mot andre bygder i «storkommunen» om de samme midlene.

Det er viktig å opprettholde folketallet. Vi ser i dag en tendens til nedgang, men vi er sikker på at denne tendensen vil akselerere dersom vi blir en del av en større kommune. Sammen med satsing på ny sjøkabel til Utsira, etablering av privat næringsvirksomhet, og utfasing fra Oslo av statlige, stedsuavhengige arbeidsplasser er de viktigste grunnpilarene i vitalisering av Utsira som kommune og øysamfunn.

Utsira kommune er for tiden inne i en svært viktig samfunnsutviklingsfase med større næringsetablering – et landbasert settefiskanlegg med laksesmolt opptil 1 kg. Anlegget har en investeringskostnad i to faser på 130 mill. NOK. Anlegget vil bidra til å skaffe 5-10 nye arbeidsplasser i privat sektor, og kunne gi Utsirasamfunnet et vekstgrunnlag i innbyggertall, nye arbeidsplasser, og bidra til verdiskaping for storsamfunnet. Utfordringen er at anlegget krever mer energi enn hva den eksisterende sjøkabel til Utsira kan avgi. Vi trenger ny sjøkabel. En kostnad på ca. 30 mill. NOK, som vi vil trenge hjelp fra staten til å finansiere, siden Haugaland Kraft AS ikke er villige til å påta seg hele denne investeringskostnaden.

Anleggsbidraget som pålegges næringsetablereren blir uforholdsmessig stort, og kan være det som på vektskålen får investoren til å etablere seg på fastlandet i stedet. Dette vil kunne være den største og viktigste næringsetableringen på Utsira på 30 år. Det er i slike, sjeldne tilfeller at en «ufrivillig øykommune» trenger fylkeskommunal og statlig drahjelp.

For at kommunereformens intensjon om samfunnsutviklerrollen skal oppfylles også for «ufrivillig småkommuner», er det viktig at disse kommunene får økonomi og oppgaver som gjør kommunene i stand til å fortsette å være bærebjelke i lokalt arbeidsmarked og samfunnsutvikling. (Frisvoll, Rapport nr. 2/2016, s. 23). (Vedlegg 8).